

Prof. Dr. OKTAY UYGUN
Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

DEMOKRASİ

Tarihsel, Siyasal ve Felsefi Boyutlar

Gözden Geçirilmiş 4. Baskı

onikilevha
TARİHİ İLİMİN İZLENİMLERİ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	v
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

Antik Demokrasi

I. ANTİK DEMOKRASİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE SİYASAL KURUMLARI.....	9
A. Eski Yunan'da Site Düzeni ve Atina Sitesi.....	13
1. İlk Demokratik Reformlar	15
2. Atina'nın Sosyal Yapısı	19
B. Atina Demokrasisinin Kurumları.....	21
1. Yasama: Halk Meclisi (Ekklesia).....	22
a. Kuruluşu, İşleyişi ve Yetkileri	22
b. Yasa Anlayışı ve Yasaların Kodifikasyonu	26
2. Yürütme: Beşyüzler Konseyi (Boule).....	28
3. Yargı: Halk Mahkemesi (Dikasterion).....	33
a. Kuruluşu, İşleyişi ve Yetkileri.....	33
b. Siyasal Davalar (Eisangelia).....	36

c. Örnek Bir Ceza Davası: Sokrates'in Yargılanması	39
4. Anayasaya Uygunluk Denetimi	43
a. Meclis Kararlarının Denetimi (Graphe Paranomon).....	44
b. Yasaların Denetimi (Graphe Nomon)	49
II. ATİNA DEMOKRASİSİNİN GERÇEKLEŞTİĞİ KOŞULLAR.....	50
A. Demokrasinin Ölçeği	50
1. Küçük Ölçekli Bir Devlet.....	50
2. Yüz Yüze Toplum	52
3. Türdeş Sosyal Yapı.....	53
B. Özgürlük Anlayışı.....	55
1. Özgürlüğe Farklı Yaklaşımlar: Antik ve Modern	55
2. Kişisel Özgürlükler	61
a. İfade Özgürlüğü:	61
b. İnanç Özgürlüğü:	67
c. Kişi Güvenliği ve Kişi Dokunulmazlığı:.....	72
d. Mülkiyet Hakkı ve Konut Dokunulmazlığı:	73
3. Özgürlüklerin Güvencesi	73
4. Özgürlüğün Mekânı: Kamusal Alan	74
C. Yurttaşlık Bilinci	79
1. Sitenin Bağımsızlığı.....	79
2. Siyasal Yaşama Aktif Katılım	81
a. Devletsiz Demokrasi.....	83
b. Kadının Konumu.....	85
c. Bir Yaşam Biçimi Olarak Demokrasi..	89

D. Kölelik Konusu	94
III. DEĞERLENDİRME: ATİNA	
DEMOKRASİSİ GERÇEKTE NEYDİ?	101
A. Muhaliflerine ve Taraftarlarına Göre	
Atina Demokrasisi.....	101
1. Aristoteles'e Göre Atina Demokrasisi ...	102
2. Yaşlı Oligark'a Göre Atina Demokrasisi .	104
3. Perikles'e Göre Atina Demokrasisi	105
B. Amatör Siyaset	108
C. Demokrat Anlayış	111
D. İktidarın Sınırı	114

İkinci Bölüm

Antik Demokrasiden Modern Demokrasiye Geçiş

I. MODERN ÇAĞ'DA DEMOKRASİNİN	
YENİDEN DOĞUŞU	121
II. MODERN DEMOKRASİYİ	
BİÇİMLENDİREN ETKENLER.....	127
A. Cumhuriyetçi Gelenek.....	127
B. Kuvvetler Ayrılığı.....	129
C. Siyasal Temsil.....	132
D. Liberalizm	135
E. Doğal Haklar Kuramı.....	138
F. Laiklik.....	140
III. MODERN ÇAĞ'DA ANTİK DÜŞ: J. J.	
ROUSSEAU'NUN TOPLUM SÖZLEŞMESİ ..	144

A. Genel İrade: Yanılmaz Bir İçgüdü	150
B. Yasa Anlayışı: Toplum Düzeninin Doğal Gereklere	154
C. Çoğunluğun Despotizmi Tehlikesi	157
1. Türdeş Sosyal Yapı	158
2. Eşitlik Anlayışı	159
3. Konsensüs Arayışı	160
D. Toplum Sözleşmesi ve Radikal Demokrasi ..	162
E. Kuvvetler Birliği mi? Kuvvetler Ayrılığı mı?	165
F. Yönetim Biçimleri	169
G. Doğal Haklar Kuramı Üzerine	172
H. Toplum Sözleşmesi'nin Ulus Devlete Uygulanabilirliği	174

Üçüncü Bölüm

Modern Demokrasi

I. İktidarın Doğrudan Kullanımından İktidarın Denetlenmesine	183
A. Modern Çağ'ın İlk Demokrasi Kuramları	185
B. Demokratik Elitizm ve Katılımcı Demokrasi Kuramları	189
1. Halkın Siyasetteki Rolü	189
2. Siyasal Elitin Rolü	193
3. Yurttaşların Çıkarlarının Korunması	199
C. Siyasal Katılımın Arttırılması Sorunu	201
1. Kaybolan Perspektif	202
2. İşyeri Demokrasisi	204

3. İşyeri Demokrasisi Örneği: Mondragon Kooperatifler Grubu.....	207
4. Demokrasinin Yaygınlaştırılması ve Rejimin İstikrarı	218
5. Halkoylaması.....	221
6. Modern Devlet ve Doğrudan Demokrasi	230
II. Çeşitlilik, Çoğulculuk, Çatışma: Ulus Devlet	235
A. Yeni Bir Toplum, Yeni Bir Siyaset Anlayışı ...	235
B. Demokrasinin Çoğunluk ve Konsensüs Modelleri	240
C. Demokrasi Modelleri ve Sosyal Yapı.....	252
III. Demokrasi Modelleri ve Türkiye	257
A. Türkiye'nin Demokrasi Serüveni	257
1. Osmanlı Devleti'nde Mutlak Monarşiden Meşrutî Monarşiye Geçiş ...	257
2. Kongre İktidarları Dönemi	259
3. Türk Devrimi ve Demokratikleşme.....	263
4. Çok Partili Hayata Geçiş.....	275
5. 1961 Anayasası ve Getirdiği Yeni Demokrasi Anlayışı	279
6. 1982 Anayasası Dönemi	282
B. Türkiye'de Çoğulcu Demokrasi ve Hukuk Devleti İlkesi.....	284
1. Tanzimat Dönemi (1839–1876): Kanun Devletine Geçiş	286
2. Meşrutiyet Dönemi (1876–1878 / 1908–1918): Parlamentolu ve Anayasalı Devlet	288
3. Cumhuriyet Dönemi	289

4. Anayasa Mahkemesi'nin Hukuk Devleti Anlayışı	293
C. Konsensüs Demokrasisi ve Türkiye.....	297

Dördüncü Bölüm

Demokratik Anlayışın Epistemolojik Temeli

I. İDEAL BİR DEVLET DÜZENİ ARAYIŞI	311
II. MUTLAK SİYASAL DOĞRU NEDİR?	315
III. SİYASAL DOĞRULAR: İKİ FARKLI YAKLAŞIM	322
A. Yansımacı Görüşler	322
1. İdealist Yansımacılık	323
a. Platon.....	323
b. Berkeley	325
2. Materyalist Yansımacılık.....	330
a. Feuerbach, Marks, Engels.....	330
b. Lenin, Stalin	333
c. Materyalist Yansımacılığın Siyasal Sonuçları	337
3. Yansımacılığın Eleştirisi.....	346
B. Uyuşmacı Görüşler.....	350
1. Genel Olarak.....	350
2. Kant'ın Bilgi Felsefesi.....	352
a. Akılcılığın Eleştirisi.....	353
b. Deneyciliğin Eleştirisi.....	354
c. Bilgi Edinme Süreci.....	357

IV. DEMOKRATİK ANLAYIŞ VE MUTLAK DOĞRU	363
---	-----

Beşinci Bölüm
Demokrasinin
Haklılaştırılması

I. DEMOKRASİ NASIL HAKLILAŞTIRILABİLİR?.....	377
II. DEMOKRASİNİN AHLAKİ TEMELİ	383
A. Ahlaki Özerklik	383
B. Doğal Eşitlik İlkesi.....	387
C. Bireysel Kendi Kaderini Tayin Hakkı.....	389
D. Demokrasi - İnsan Hakları İlişkisi	393
III. Demokrasinin Rasyonel Temeli	395
A. Bireysel Çıkarların Belirlenmesi.....	398
B. Bireysel Çıkarların Gerçekleştirilmesi.....	401
C. Bireysel Çıkar - Kamu Yararı Ayrımı.....	405
D. Demokratik Süreç ve Kamu Yararı.....	410
E. Kamu Yararı, Uzmanlaşma ve Elit Yönetimi	417
F. Anarşizmin Demokrasiye Yönelik Eleştirileri.....	423
KAYNAKLAR.....	429